לב: אלו נערות פרק שלישי כתובות

עין משפט נר מצוה

כב א מיי׳ פי״ע מהלכי סנהדרין הל׳ ד סי׳ קלא טושי״ע מ״מ סימן תכ סעיף כ:

כג ב מיי׳ פי״ד מהלכי חובל ומזיק הל׳ ט סמג עשין ע טושי״ע ח״מ סימן תכד סעיף כ:

כד ג מיי׳ פי״ח מהלכי עדות הל׳ ז סמג עשין קי טור ח״מ סי׳ לח:

תוספות רי״ד

ור״י אמר אפילו תימא באחותו נערה. כאן שהתרו בו כאן שלא התרו בו אלמא קסבר ר״י כל היכא דאיכא ממון ומלקות מילקא לקי ממונא לא משלם פי׳ המורה. אפילו תימא הוא״ דמכות באחותו נערה וכשהתרו בו דאיכא ממון ומלקות דלקי ולא משלם. ומתני׳ דהכא בשלא אתרו ב״ד דליכא מלקות כי״א ממון.

מסורת הש״ס

א) לקמן לו. כ״ק פג: מכות ד: יג:, **ב)** סנהדרין פס. מכות טו., **ג)** מכות ד., **ד)** [שמות כ:], **ה)** [כ״ק ה.], **ו)** מ״י כ״ו, **ז)** ס״פ יד מתפת יד ממש, **ח)** [דף יב. מז.].

תורה אור השלם

1. וְנָתַן הָאִישׁ הַשֹּׁכֵב עִמָּהּ לַאֲבִי הַנַּעֲרָ חֲמִשִּׁים כֶּסֶף וְלוֹ תִהְיֶה לְאִשָּׁה תַּחַת אֲשֶׁר עִנָּה לֹא יוּכַל שַׁלְּחָהּ כָּל יָמָיו: דברים כב כט

2. עַיִן תַּחַת עַיִן שֵׁן תַּחַת שֵׁן יָד תַּחַת יָד רֶגֶל תַּחַת רָגֶל: שמות כא כד

3. וְהָיָה אִם כֵּן הַכּוֹת הָרָשָׁע וְהִפִּילוֹ הַשֹּׁפֵט וְהִכָּהוּ לְפָנָיו כְּדֵי רִשְׁעָתוֹ בְּמִסְפָּר: דברים כה ב

4. אַרְבָּעִים יַכֶּנּוּ לֹא יֹסִיף פֶּן יֹסִיף לְהַכֹּתוֹ עַל אֵלֶּה מַכָּה רַבָּה וְנִקְלָה אָחִיךָ לְעֵינֶיךָ: דברים כה ג

5. וַעֲשִׂיתֶם לוֹ כַּאֲשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת לְאָחִיו וּבִעַרְתָּ הָרָע מִקִּרְבֶּךָ: דברים יט יט

6. וְלֹא תָחוֹס עֵינְךָ נֶפֶשׁ בְּנֶפֶשׁ עַיִן בְּעַיִן שֵׁן בְּשֵׁן יָד בְּיָד רֶגֶל בְּרָגֶל: דברים יט כא

7. וְאִישׁ כִּי יִתֵּן מוּם בַּעֲמִיתוֹ כַּאֲשֶׁר עָשָׂה כֵּן יֵעָשֶׂה לּוֹ: ויקרא כד יט

8. שֶׁבֶר תַּחַת שֶׁבֶר עַיִן תַּחַת עַיִן שֵׁן תַּחַת שֵׁן כַּאֲשֶׁר יִתֵּן מוּם בָּאָדָם כֵּן יִנָּתֶן בּוֹ: ויקרא כד כ

9. עֶרְוַת אֲחוֹתְךָ בַּת אָבִיךָ אוֹ בַת אִמֶּךָ מוֹלֶדֶת בַּיִת אוֹ מוֹלֶדֶת חוּץ לֹא תְגַלֶּה עֶרְוָתָן: ויקרא יח ט

הגהות הב״ח

(א) תוס׳ ד״ה מכדי וד״ה מוכן כתכיני נמי מכדי הד״ח:

מוסף רש״י

הכהו הכאה שאין בה שוה פרוטה לוקה. שאם יש בה תשלומי פרוטה משלם ואינו לוקה, דילפינן בפירוש דיינתה פוטה חובל בחבירו לתשלומין, וכי אין בה שוה פרוטה לוקה, שאבר על לא יוסף פן יוסף (מכות ט.). שלא השם המביאן לידי מכות מביאן לידי תשלומין. מלקות משום לא תענה ותשלומין משום כאשר זמם. השם, המקרא (מכות ד.). כל המשלם אינו לוקה, דכתיב כדי רשעתו, משום רשעה אחת אתה מחייבו ואי אתה מחייבו משום רשעות אחרות (שם).

יש במינו אב הטומאה יותר מכבר שהרי יש בו שום כלי שהוא אב הטומאה כגון כלי עץ אבל שום אוכל אינו עושה אב הטומאה ועל שני הפירושים קשה לרשב״א דתימא התם אוכל ראשון שאין במינו אב הטומאה ומטמא תרומה אף אני אביא שני וכי תימא מה לאוכל ראשון שכן עושה שני כחולין טבול יום יוכיח ולימא למיפרך נמי הא בתב הטומאה מה שאין כן בשני דלא נגע אלא בראשון ור״ת מפרש דגבי עדיים זוממין שייך לד חמור משום דאותו לד חמור של חובל יכול להיות בעדים זוממין אם העידו על אחד שחבל בחבירו והוזמו דמשלמין ממשה דבריס מה שרצו לחייבו ולד הקל יש לפרש שכן לא דבחובל ועדים זוממין אין בהן כרת אלא לא גרידא ולא נגמר מייהו מייבי כריתות וכן בפ״ק דמכות (דף ז:) דיליף ממוציא שם רע ועדים זוממין דלא שאין בו מעשה לוקין עליו ופריך מה להלד השוה שבהם שכן לד חמור יש לפרש כי הכא לרבינו תם ולרבינו יצחק ופרק כילד צולין (פסחים דף עז.) גבי במועדו ואפילו בטומאה דאמר מי כתב בתמיד שכן כליל ואי כתב בפסח שכן כרת בתרוייהו שכן יש בהן לד חמור התם יש שום פירכא אחריתי דלא מצינו למילף בהה הלד ולא תם הש״ס לפרשה ובטעם מועט מסתלק לומר דלריבי: **אלא** עולא תחת תחת גמר. מצינו למימר לפי מסקנא זו דלא קאמר עולא דממונא משלם ולא לקי אלא בהנהו תלת דגלי בהו קרא ולימא למימר דילפינן לעולא בכל דוכתא מתחת נתינה ישלם כסף דמהאי גזירה שוה ילפינן[ה] מיטב בכולהו דדוקא לענין מיטב נתקבל שהוא גוף התשלומין דאם לא כן מקשי לר׳ יוחנן ולאביי דפליגי לעולא דאמו מי לית להו גזירה שוה לענין מיטב והכא לעולא אייתר ליה האי תחת למיפטר ממלקות מגזירה שוה דמוכל בחבירו הלכך צריך לומר לקמן לעולא דנפקא ליה בוטש ופגם מדרכא:

[**מנא** ליה לר״י הא. וא״ת לעול כני מגא ליה לעולא דממונא משלם ולא לקי כו׳ והשתא כני מיפכא וי״ל דהכא משום ג״ם דתחת תמת קאמר מנ״ל לר״י דלא דרשינן ג״ם לחכי דג״ם זו מתקבלה כ״ע בכתובות (דף יב.) לגבי בכור]:

שלא השם המביאו לידי מלקות מביאו בו׳. פירש בקונטרס משום דממון ומלקות אתו מתרי קראי מלקות מלא תענה וממון מועשיתם ומלקות אתו מתרי קראי אין לנו לבטל פסוק אחד לגמרי ולקיים האחר אבל אם היו באים שניהם מועשיתם לו כאשר זמם כגון שהעידו על אחד שהוציא שם רע על אשתו דבאין לחייבו ממון ומלקות אין לוקין ומשלמין ואין נראה לר״י דלא מסתבר שלא יהו חייבין ממון ומלקות בכה״ג כיון שרצו לחייבו שניהם ונראה לר״י לפרש שלא השם המביאו לידי מכות כו׳ כלומר שהתשלומין לא נכתבו בסמוך למלקות דאם היה כתוב באותו פסוק עצמו לא תענה ואם עניתיתם לו כאשר זמם אז ודאי הוה אמינא דה״ל לאו שניתק לעשה ולא יצאה עליו אבל עתה שנכתב רחוק זה מזה לא הוי ניתק לעשה ולא דמי ללאו דגזילה דחשיב ליה ניתק לעשה כפ׳ בתרא דמכות (דף טז.) וכשלום הקן (חולין קמא.) אע״ג דעשה דוהשיב את הגזילה לא כתיב אבל לאו דלא תגזול דהתם ודאי ע״כ הוא ניתק לעשה שהרי עוקר גזילה מתחת ידו אבל קרא דועשיתם לו כאשר זמם אינו עוקר הלאו דלא תענה דעל ידי שאינו עושין לו כאשר זמם אינו נעקר עדותו אלא ע״י שהוסם הלכך לא חשבינן ליה ניתק לעשה כיון שלא נכתב אחריו סמוך לו והר״ר שלמה מדרווי״ש מפרש שלא השם המביאו לידי מכות דהיינו לא תענה מביאו לידי תשלומין פי׳ אינו בא להיות אחרה לענוש תשלומין כדאמרינן במכות דממון לא בעי אזהרה ועוד דר׳ מאיר נפקא ליה אזהרה לכאשר זמם מוכל ישראל ישמעו וייראו ולא יוסיפו כדאמרינן בפ״ק דמכות (דף ד:) שאם היה צריך לא תענה לאזהרת ממון אז לא היה לוקה עליו דמאוד לאו לא הוה עניתן ליה ממון ומלקות:

ו)[כדמשמע בפ״ק דמכות אהכיא דתנן מעידין אני באים פלוני שחייב מלקות מ׳ לוקים שמונים א׳ מועשיתם כאשר זמם וא׳ מלא תענה וחכ״א אין סופר אלא מ׳ ורבנן האי לא תענה מאי עבדי ליה מיבעיא להו לאזהרת עדים זוממים ור״מ אזהרה נפקא ליה מוכל ישראל וגו׳ משמע דאי לאו קרא אחרינא לאזהרה מלא תענה לא הוה ענשינן ליה תרי מלקות ולרבנן אע״ג דלא תענה לא צריך לאזהרת ממון מ״מ אינו לוקה ומשלם משום כדי רשעתו ולא לקי לרבנן אלא כשמעידים שהוא כן גרושה לגיכא כאשר זמם ואע״ג דלא תענה לאו אאין בו מעשה ועוד דיתן לאזהרת מיתת ב״ד הכא גבי קרא דלקי מוהיה אם כן הכות הרשע]:

מכדי כתיב ועשיתם לו כאשר זמם יד ביד לטה לי. ולימא למימר דלמה לי יד ביד דמועשיתם לו כאשר זמם משמע בהדיא ממון דכמו שהיה רוצה לחייבו ממון כן יתחייב לו ממון דמצינו למימר דכאשר זמם מיירי כמיתה ומלקות אבל בממון מילקא לקי ממונא לא משלם ומיהו קשה לישנא דמכדי כתיב ועשיתם לו כו׳ יד ביד למה לי דמשמע דמייתורא דלא אינטריך לגופיה הוא דמפיק ליה והא אפילו לא מייתר יד ביד משמע שפיר ממון דליכא לפרושי יד ביד ממש כדנפקא לן בהמוכל (כ״ק דף פג: ופר.) מעין תחת עין ועוד הא דקאמר גבי חובל בחבירו כן יתן בו למה לי דבר הניתן מיד ליד ומאי ניהו ממון אימא הני מילי היכא דלא אתרו ביה דאיכא מילי אבל אם אתרו ביה אינו לוקה אלא ממון דמיקרא דיד ביד והיינו דקאמר מכדי כתיב ועשיתם לו כאשר זמם ומאי ס״ד ו)עין תחת עין ממש א״כ יד ביד בעדים זוממין למה לי מכאשר זמם נפקא אלא אייתר יד ביד למידרש דבר הניתן מיד ליד דהיינו ממון אבל אי לא אייתר הוה אמינא יד ביד ממש: (ה) **חובל** בחבירו מבדי כתיב **באשר** עשה כן יעשה לו. דמשמע ממון כדלוכמן מייתורא דיד ביד כדפריש וא״כ כן יתן בו למה לי והא ליכא למימר דאתא לרבויי דלא אתרו ביה דמיד ביד נפקא אלא ע״כ לא אינטריך אלא היכא דאתרו ביה ומיהו הא לא קשיא ליה אמאי אינטריך כאשר עשה וגו׳ דנשנה כאן לשון זורק כדאמרינן כל פרשה שנאמרה ונשנית כו׳ אבל כן יתן בו למה חזר ושנה שתי פעמים אלא לומר לך דבר הניתן מיד ליד להיכא דאתרו ביה והוא הדין דהוה מצי למימר מכדי כתיב יד ביד כן יתן בו למה לי: **ורבי** יוחנן מ״ט לא אמר בעולא. והא ליכא למימר דלא שמיע ליה גזירה שוה דתחת תחת דהא ילפינן לה בכתובות[ה] גבי בכור ובכמה מקומות: **אם** כן בטלת ערות אחותך לא תגלה. וא״ת כל לאו שאין בו מעשה ולאו הניתק לעשה ביטלנו הלאו כיון שאין לוקין עליו הא לאו מילתא היא דהיא לאו בר מלקות הוא אבל הכא דשייך ביה מלקות לית לן למידרש גזירה שוה לאפוקי מלקות מיניה כיון דליכא לאוקומי גז״ם אמילתא אחריתי: אלא

אלא עולא תחת תחת גמר כתיב הכא יתחת אשר ענה וכתיב התם [2]עין תחת עין מה התם ממונא משלם מילקא לא לקי אף כל היכא דאיכא ממונא ומלקות ממונא משלם מילקא לא לקי רבי יוחנן אמר אפי׳ תימא אחותו נערה כאן שהתרו בו כאן שלא התרו בו אלמא קסבר רבי יוחנן כל היכא דאיכא ממון ומלקות ואתרו ביה מילקא לקי ממונא לא משלם מנא ליה לר׳ יוחנן הא אמר קרא [3]כדי רשעתו [4]משום רשעה אחת אתה מחייבו ואי אתה מחייבו משום שתי רשעיות וסמיך ליה [5]ארבעים יכנו והרי חובל בחבירו דאיכא ממון ומלקות ממונא משלם מילקא לא לקי וכי תימא הני מילי היכא דלא אתרו ביה אבל אתרו ביה מילקא לקי ממונא לא משלם [6]והאמר ר׳ אמי א״ר יוחנן הכהו [7]הכאה שאין בה שוה פרוטה לוקה היכי דמי אי דלא אתרו ביה אמאי לוקה אלא פשיטא דאתרו ביה וטעמא דלית בה שוה פרוטה הא אית בה שוה פרוטה ממונא משלם מילקא לא לקי כדאמר רבי אילעא בפירוש ריבתה תורה עדים זוממין לתשלומין [2]הכא נמי בפירוש ריבתה תורה חובל בחבירו לתשלומין והיכא איתמר דר׳ אילעא אהא [1]מעידין אנו את איש פלוני שחייב לחבירו מאתים זוז ונמצאו זוממין לוקין ומשלמין שלא השם המביאן לידי מכות מביאן לידי תשלומין דברי ר״מ וחכמים אומרים [2]כל המשלם אינו לוקה ונימא כל הלוקה אינו משלם א״ר אילעא בפירוש ריבתה תורה עדים זוממין לתשלומין היכן ריבתה תורה מכדי כתיב [5]ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו [8]יד ביד למה לי דבר הניתן מיד ליד ומאי ניהו ממון חובל בחבירו נמי מכדי כתיב [7]כאשר עשה כן יעשה לו [8]כן יתן בו למה לי דבר שיש בו נתינה ומאי ניהו ממון ורבי יוחנן מ״ט לא אמר כעולא אם כן בטלת [9]ערות אחותך לא תגלה חובל

מגזירה שוה דמוכל בחבירו הלכך צריך לומר לקמן לעולא דנפקא ליה בוטש ופגם מדרכא:

שלא השם המביאו לידי מלקות מביאו בו׳. פירש בקונטרס משום דממון ומלקות אתו מתרי קראי מלקות מלא תענה וממון מועשיתם ומלקות אתו מתרי קראי אין לנו לבטל פסוק אחד לגמרי ולקיים האחר אבל אם היו באים שניהם מועשיתם לו כאשר זמם כגון שהעידו על אחד שהוציא שם רע על אשתו דבאין לחייבו ממון ומלקות אין לוקין ומשלמין ואין נראה לר״י דלא מסתבר שלא יהו חייבין ממון ומלקות בכה״ג כיון שרצו לחייבו שניהם ונראה לר״י לפרש שלא השם המביאו לידי מכות כו׳ כלומר שהתשלומין לא נכתבו בסמוך למלקות דאם היה כתוב באותו פסוק עצמו לא תענה ואם עניתיתם לו כאשר זמם אז ודאי הוה אמינא דה״ל לאו שניתק לעשה ולא יצאה עליו אבל עתה שנכתב רחוק זה מזה לא הוי ניתק לעשה ולא דמי ללאו דגזילה דחשיב ליה ניתק לעשה כפ׳ בתרא דמכות (דף טז.) וכשלום הקן (חולין קמא.) אע״ג דעשה דוהשיב את הגזילה לא כתיב אבל לאו דלא תגזול דהתם ודאי ע״כ הוא ניתק לעשה שהרי עוקר גזילה מתחת ידו אבל קרא דועשיתם לו כאשר זמם אינו עוקר הלאו דלא תענה דעל ידי שאינו עושין לו כאשר זמם אינו נעקר עדותו אלא ע״י שהוסם הלכך לא חשבינן ליה ניתק לעשה כיון שלא נכתב אחריו סמוך לו והר״ר שלמה מדרווי״ש מפרש שלא השם המביאו לידי מכות דהיינו לא תענה מביאו לידי תשלומין פי׳ אינו בא להיות אחרה לענוש תשלומין כדאמרינן במכות דממון לא בעי אזהרה ועוד דר׳ מאיר נפקא ליה אזהרה לכאשר זמם מוכל ישראל ישמעו וייראו ולא יוסיפו כדאמרינן בפ״ק דמכות (דף ד:) שאם היה צריך לא תענה לאזהרת ממון אז לא היה לוקה עליו דמאוד לאו לא הוה עניתן ליה ממון ומלקות:

מכדי כתיב ועשיתם לו כאשר זמם יד ביד לטה לי. ולימא למימר דלמה לי יד ביד דמועשיתם לו כאשר זמם משמע בהדיא ממון דכמו שהיה רוצה לחייבו ממון כן יתחייב לו ממון דמצינו למימר דכאשר זמם מיירי כמיתה ומלקות אבל בממון מילקא לקי ממונא לא משלם ומיהו קשה לישנא דמכדי כתיב ועשיתם לו כו׳ יד ביד למה לי דמשמע דמייתורא דלא אינטריך לגופיה הוא דמפיק ליה והא אפילו לא מייתר יד ביד משמע שפיר ממון דליכא לפרושי יד ביד ממש כדנפקא לן בהמוכל (כ״ק דף פג: ופר.) מעין תחת עין ועוד הא דקאמר גבי חובל בחבירו כן יתן בו למה לי דבר הניתן מיד ליד ומאי ניהו ממון אימא הני מילי היכא דלא אתרו ביה דאיכא מילי אבל אם אתרו ביה אינו לוקה אלא ממון דמיקרא דיד ביד והיינו דקאמר מכדי כתיב ועשיתם לו כאשר זמם ומאי ס״ד ו)עין תחת עין ממש א״כ יד ביד בעדים זוממין למה לי מכאשר זמם נפקא אלא אייתר יד ביד למידרש דבר הניתן מיד ליד דהיינו ממון אבל אי לא אייתר הוה אמינא יד ביד ממש: (ה) **חובל** בחבירו מבדי כתיב **באשר** עשה כן יעשה לו. דמשמע ממון כדלוכמן מייתורא דיד ביד כדפריש וא״כ כן יתן בו למה לי והא ליכא למימר דאתא לרבויי דלא אתרו ביה דמיד ביד נפקא אלא ע״כ לא אינטריך אלא היכא דאתרו ביה ומיהו הא לא קשיא ליה אמאי אינטריך כאשר עשה וגו׳ דנשנה כאן לשון זורק כדאמרינן כל פרשה שנאמרה ונשנית כו׳ אבל כן יתן בו למה חזר ושנה שתי פעמים אלא לומר לך דבר הניתן מיד ליד להיכא דאתרו ביה והוא הדין דהוה מצי למימר מכדי כתיב יד ביד כן יתן בו למה לי: **ורבי** יוחנן מ״ט לא אמר בעולא. והא ליכא למימר דלא שמיע ליה גזירה שוה דתחת תחת דהא ילפינן לה בכתובות[ה] גבי בכור ובכמה מקומות: **אם** כן בטלת ערות אחותך לא תגלה. וא״ת כל לאו שאין בו מעשה ולאו הניתק לעשה ביטלנו הלאו כיון שאין לוקין עליו הא לאו מילתא היא דהיא לאו בר מלקות הוא אבל הכא דשייך ביה מלקות לית לן למידרש גזירה שוה לאפוקי מלקות מיניה כיון דליכא לאוקומי גז״ם אמילתא אחריתי: אלא

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com